

SARI KOSKI
Proviisori
Erikoistutkija, Fimea

PIRJO LAITINEN-PARKKONEN
LKT, dosentti, anestesiologian erikoislääkäri
Johtajaylilääkäri, Hyvinkään kaupunki, lastenlääkekomitean (PDCO) jäsen

Lapsille kasvirohdoslääkkeitä VAIN HARKITEN

Lapsille tarkoitetuista kasvirohdoslääkkeistä ja niiden turvallisuudesta tiedetään vain vähän. Jos valmisteen turvallisuudesta lapsille ei ole tutkittua tietoa, on viisaampaa olla käyttämättä sitä.

Entisaikaan kasvilääkinnällä hoidettiin niin aikuiset, lapset kuin kotieläimetkin. Kokemukseen perustuva perinteinen kasvirohdoslääkintä oli kuitenkin erilaista kuin nykyään. Käytettiin keitteitä ja hauteita, juotiin kuumia yrttijuomia ja valehtiin rohdoksista valmistettuja öljyjä kipeisiin niveliin. Lastenkin sairauksien hoidossa kasvirohdoslääkintään liittyvällä perimätiedolla oli suuri merkitys.

Kuten muutkin lääkevalmisteet, kasvirohdosvalmisteet valmistetaan nykyään lääketehtaassa hyvien tuotantotapojen mukaisesti. Valmisteiden vaikuttavat aineet (esimerkiksi uute, tinktuura, puristemehu sellaisenaan) ovat usein eri tavoin vakioituja ja väkevöityjä kasvirohdos tuotteita, ja lopputuotteet ovat mahdollisimman hyvin erästä toiseen tasalaatuisia. Tästä huolimatta erityisesti lapsille tarkoitetuista kasvirohdoslääkkeistä ja niiden turvallisuudesta tiedetään vähän.

Turvallisuudesta vain vähän tietoja

Kasvirohdosvalmisteiden laatua ja valmistusta koskevien vaatimusten ja tiedon määrä on erityisesti parin viime vuosikymmenen aikana kasvanut paljon. Kuitenkin turvallisuutta koskevien tutkimusten määrä on edelleen vähäinen.

Erytyisesti lapsia koskevat turvallisuustutkimukset sekä kasvirohdosten että kasvirohdosvalmisteiden osalta puuttuvat lähes kokonaan. Näiden tuotteiden käyttöä lapsille on varminta välttää, ellei tutkittua tietoa turvallisuudesta käytöstä lapsille ole olemassa.

Lasten lääkinnän erityispiirteitä

Sekä lääkkeiden käyttäytyminen elimistössä että lääkkeiden aiheuttama vaste muuttuvat lapsen kasvun ja kehityksen aikana. Lasten turvallinen lääkintä edellyttää lasten lääkinnän erityispiirteiden huomioimista lääkekehityksen aikana. Tämä pätee myös kasvirohdosvalmisteisiin.

Kasvirohdosvalmisteiden lapsiin liittyviä turvallisuustietoja

on Euroopan lääkeviraston verkkosivuilla julkaistuissa kasvimonografioissa: www.ema.europa.eu, sieltä Regulatory > Human medicines > Herbal products > oikeasta laidasta otsikko Search for all herbal medicinal products currently being evaluated.

Lääkkeiden vaikutuksen kesto elimistössä vaihtelee eri-ikäisillä ja erilaisessa kehitysvaiheessa olevilla lapsilla. Vastasyntyneillä ja imeväisikäisillä monien lääkkeiden eliminaationopeus on pieni, ja leikki-ikäisillä puolestaan suuri. Kehon vesipitoisuus on vastasyntyneillä ja imeväisillä suuri verrattuna vanhempiin lapsiin, ja plasman valkuaispitoisuus pieni, mikä vaikuttaa lääkkeiden jakaantumistilavuuteen.

Maksan ja munuaisten toiminnan kehittyminen vaikuttaa elimistön kykyyn poistaa lääkeainetta elimistöstä. Nämä muutokset vaikuttavat lasten lääkkeiden annostelutarpeeseen merkittävästi. Erityisesti rasvaliukoiset lääkkeet imeytyvät lasten ihon läpi tehokkaammin kuin aikuisten, mikä voi johtaa haittavaikutuksiin. ■

Kirjallisuutta

Seyberth H, Rane A, Schwab M (eds.). *Handbook of Experimental Pharmacology, Vol 205, Paediatric Clinical Pharmacology.*

Reflection paper on ethanol content in herbal medicinal products and traditional herbal medicinal products used in children. Doc. Ref. EMA/HMPC/85114/2008. www.ema.europa.eu.

Parents and carers are advised not to give oral products containing Echinacea to children under 12 years / 20.8.2012. www.mhra.gov.uk.

Von Ungern-Sternberg BS, Hambre W. Pediatric Anesthesia – potential risks and their assessment: part II. Pediatric Anesthesia 2007; 17: 311–320.

Esimerkkejä lapsille haitallisista kasvirohdoslääkkeistä

Monet kasvirohdosvalmisteet sisältävät etanolia. Etanoli on haitallista kaikenikäisille lapsille, ja siksi etanolia sisältävien kasvirohdosvalmisteiden käyttöä lapsille tulee välttää. Pientenkin etanolimäärien vaikutukset pitkäaikaiskäytössä lapsilla tunnetaan huonosti.

Haihtuvia öljyjä (muun muassa piparminttuöljy ja eukalyptusöljy, myös kamferi ja mentoli) ei pidä annostella alle 2-vuotiaan kasvoille tai niiden läheisyyteen, sillä ne voivat aiheuttaa lapselle hengenvaarallisia hengitysvaikeuksia.

Punahattuvalmisteiden (*Echinacea*-lajit) käyttöä alle 12-vuotiaille ei ole osoitettu turvalliseksi. Punahattuvalmisteet voivat aiheuttaa vakavan allergisen reaktion, minkä vuoksi suun kautta annosteltavia punahattuvalmisteita ei pidä käyttää alle 12-vuotiaille lapsille.

Inkiväärinjuurta (*Zingiber officinale* Roscoe) ei suositella käytettäväksi lasten matkapahoinvointiin. Syyinä tähän ovat puutteelliset tiedot turvallisesta käytöstä lapsille.

Anisöljyn käyttö lapsille ja nuorille esimerkiksi ilmavaivojen hoidossa tai ekspektoranttina flunssayskässä on vasta-aiheista. Anisöljyn turvallisuustiedot ovat puutteelliset ja se sisältää estragolia. Estragolilla epäillään olevan sekä karsinogeenista että genotoksista vaikutusta. Estragolin määrää sekä lääke- että elintarvikekäytössä on rajoitettu.

Sennalehtien tai sennalvalmisteiden käyttö on vasta-aiheista alle 12-vuotiaille lapsille. Suositusten mukaan yli 2-vuotiaiden lasten ummetusta tulee pyrkiä hoitamaan ensisijaisesti lisäämällä kuitujen määrää ruokavaliossa. Riittäviä tietoja sennalehtien tai -valmisteiden turvallisuudesta alle 12-vuotiaiden ummetuksen hoidossa ei ole.

Kasvirohdosvalmisteiden käytön yhteydessä on kuvattu myös nukutukseen ja leikkaukseen liittyviä haittavaikutuksia lapsilla. Mikäli valmisteita käytetään, siitä on syytä kertoa lääkärille jo toimenpidettä suunniteltaessa.